

ปฐมบทของ (รัฐ) ปาเลสไตน์ : การบ่งชี้ชะตากรรมของชาติ

The Beginning of Palestine and the Sealing of her Fate

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ*

Chakrit Choomwattana

บทคัดย่อ

การที่ชาวอาหรับปรารถนาจะตั้งประเทศเอกราชในดินแดนปาเลสไตน์ จึงตัดสินใจเข้าช่วยอังกฤษรบกับจักรวรรดิออตโตมันหรือตุรกีในสงครามโลกครั้งที่ ๑ แต่เมื่อสงครามสิ้นสุดลง พวกเขาจึงพบว่านอกจากยังไม่ได้รับสิ่งที่คาดหวังในทันที ยังต้องอยู่ใต้อาณัติของสันนิบาตชาติต่อไปก่อน จากนั้นต่อมาชาวอาหรับก็ค่อย ๆ รับรู้อย่างชัดเจนว่าทั้งอังกฤษและสหประชาชาติเห็นพ้องกันว่าดินแดนปาเลสไตน์ควรแบ่งเป็นรัฐยิวและรัฐอาหรับซึ่งเป็นเรื่องที่ฝ่ายอาหรับเห็นว่าไม่ยุติธรรมเนื่องจากตนเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของดินแดนนี้ อีกทั้งอาศัยอยู่มาเนิ่นนาน อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี ฝ่ายยิวก็ไม่รีรออีกต่อไป ประกาศตั้งประเทศอิสราเอลทันทีที่อังกฤษถอนตัวออกใน ค.ศ. ๑๙๔๘ นับแต่นั้นมาจนทุกวันนี้เกือบ ๖๕ ปีแล้ว ชาวอาหรับในปาเลสไตน์ยังต้องต่อสู้เพื่อแย่งดินแดนบางส่วนคืนจากอิสราเอล ยังต้องหาทางให้บรรดาประเทศสมาชิกสหประชาชาติยอมรับสถานะการเป็น 'ชาติที่มีโซ่ล่าม' และยังคงหาทางแก้ไขปัญหานี้

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์กวีชาประวัตินาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เพื่อนร่วมชาติจำนวนหลายล้านคนต้องดำรงชีพอย่างทนทุกชีในค่ายผู้ลี้ภัย
แห่งต่าง ๆ ทั้งในเขตที่อิสราเอลยึดครองและในประเทศอาหรับอื่น ๆ

คำสำคัญ : ปาเลสไตน์ อิสราเอล ดินแดนในอาณัติแห่งปาเลสไตน์ ความ
ขัดแย้งในตะวันออกกลาง

Abstract

Owing to a strong desire to settle down in Palestine as an independent state, the Arabs decided to help the British fight against the Ottoman Empire or Turkey in W.W. I . However, when the war ended, they found that they could not immediately obtain what they had hoped for, and they were also assigned to be under a mandate of the League of Nations. Afterwards, they gradually learned bitterly that both Britain and the United Nations had agreed that the land under the mandate of Palestine should be divided into Jewish and Arab states. The Arabs considered this unfair as they were the majority of inhabitants in that region and they had lived there for a long period. Nevertheless, the Jewish people did not hesitate, and they declared the establishment of the State of Israel as soon as the last British troops withdrew in 1948. Since then, and almost 65 years later, the Palestinian Arabs are still fighting to take part of the land back from Israel, still working for the UN member states' approval of Palestine's status as a 'non-member state', and finally still looking for solutions to alleviate the misery of millions of their Arab fellows who are living as refugees in Israeli-occupied territories and other Arab countries.

Keywords : Palestine, Israel, Mandate of Palestine, Middle East conflicts

ความนำ

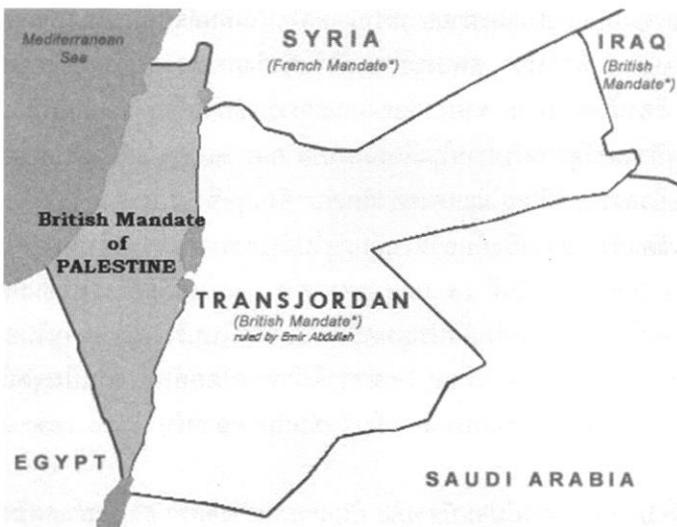
ดินแดนที่ทั้งชาวยิวและชาวอาหรับปาเลสไตน์ต่างเคยหวังที่จะครอบครองและตั้งประเทศของตนหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ คือ อดีตดินแดนในอาณัติแห่งปาเลสไตน์ (Palestine Mandate; British Mandate for Palestine; Mandate of Palestine) ซึ่งมีอาณาเขตอยู่ระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนกับแม่น้ำจอร์แดน (Jordan) เป็นดินแดนที่เคยอยู่ในความครอบครองของจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) หรือตุรกีตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ครั้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลง บริเวณดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นดินแดนในอาณัติ (mandate) ของสันนิบาตชาติ (League of Nations) โดยให้อังกฤษเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๒๒ ของกติกาสันนิบาตชาติ (United Nations 1990 : 84-85)

ต่อมา เมื่ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ผู้นำพรรคนาซี (Nazi) ขึ้นสู่อำนาจในเยอรมนีและดำเนินนโยบายกีดกันชาวยิวในประเทศ ชาวยิวซึ่งแต่เดิมเป็นประชากรส่วนน้อยในดินแดนในอาณัติแห่งปาเลสไตน์ที่มีชาวปาเลสไตน์อาหรับอาศัยอยู่ถึงกว่าร้อยละ ๙๐ ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และยิ่งมากขึ้นไปอีกเมื่อฮิตเลอร์ใช้นโยบายการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Holocaust) ต่อชาวยิวทั่วยุโรประหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ เมื่อสงครามสิ้นสุดใน ค.ศ. ๑๙๔๕ รัฐบาลอังกฤษไม่สามารถแก้ปัญหาการบริหารดินแดนในอาณัติให้เป็นที่พอใจแก่ทั้งฝ่ายยิวและฝ่ายอาหรับปาเลสไตน์ในพื้นที่จึงเสนอเรื่องให้สหประชาชาติ (United Nations) พิจารณา สหประชาชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการสิทธิพิเศษขึ้นชุดหนึ่งเพื่อศึกษาเรื่องนี้โดยเฉพาะ รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวเสนอให้แบ่งดินแดนออกเป็นรัฐยิวและรัฐอาหรับภายในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ แต่ฝ่ายอาหรับไม่ยอมรับ ขณะที่ฝ่ายยิวสงวนท่าทีโดยไม่แสดงออกชัดเจน อังกฤษซึ่งไม่ประสงค์จะได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างยิวกับอาหรับอีกต่อไปจึงประกาศว่าจะยุติบทบาทในการดูแลดินแดนในอาณัติแห่งนี้ในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ เมื่ออังกฤษถอนทหารออกไปจริง ๆ ฝ่ายยิวก็ประกาศจัดตั้งประเทศอิสราเอลขึ้นในบริเวณดินแดนในอาณัติแห่งปาเลสไตน์ตามแนวพรมแดนที่สหประชาชาติกำหนดโดยทันที นับเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามระหว่างอิสราเอลกับประเทศสมาชิกสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ในเวลาต่อมา

เกือบ ๖๕ ปีผ่านไปจนปัจจุบัน ปัญหาระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ก็ยังไม่มีการที่คาดว่าจะจบสิ้นลงแม้สงครามยิว-อาหรับครั้งหลัง (ค.ศ. ๑๙๘๒) จะจบสิ้นไปนานแล้ว

๗๐ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

แนวทางล่าสุดที่ระบุให้ปาเลสไตน์กับอิสราเอลตกลงแบ่งเขตชัดเจนเพื่อเป็นสองรัฐที่อยู่ร่วมกันบนผืนดินที่เคยเป็นข้อพิพาท ซึ่งเรียกว่า ‘two states solution’ ก็ยังไม่เป็นผล เพราะไม่สามารถตกลงในรายละเอียดได้ ความรุนแรงจากการที่ทั้งสองฝ่ายกระทำต่อกัน จึงยังคงเกิดขึ้นอยู่เนื่อง ๆ เป็นระยะ ๆ การเดินเต็มคูทางการเมืองล่าสุดของผู้นำปาเลสไตน์ คือ การประกาศว่าหลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปลาย ค.ศ. ๒๐๑๒ พวกตนจะไม่ยินยอมเลื่อนการเสนอให้สมาชิกแห่งสหประชาชาติรับรองสถานะการเป็นรัฐที่มีโซสมาชิก (non-member state) ของปาเลสไตน์อันจะเป็นการเปลี่ยนจากเดิมที่สหประชาชาติเชิญให้องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์หรือพีแอลโอ (Palestine Liberation Organization - PLO) เข้าร่วมการประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์มาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๗๔ (United Nations 2001: 35) องค์กรแห่งชาติปาเลสไตน์ (Palestine National Authority) ซึ่งขณะนี้ทำหน้าที่เป็นรัฐบาลปาเลสไตน์ในเขตเวสต์แบงก์เชื่อว่าจะได้เสียงสนับสนุนไม่ต่ำกว่า ๑๓๐ เสียงจากจำนวนประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศ อย่างไรก็ตามเกมนี้ถูกอิสราเอลและสหรัฐอเมริกาขัดขวางอยู่โดยยกมาตรการลงโทษขึ้นมาปราม และข่มขู่ว่าสถานะใหม่ของปาเลสไตน์จะทำให้กระบวนการสร้างสันติภาพในตะวันออกกลาง ยืดเยื้อต่อไป

ดินแดนในอาณัติสันนิบาตชาติที่อังกฤษเป็นผู้ดูแล

มูลเหตุและการก่อตัวของปัญหาความขัดแย้งยิว-ปาเลสไตน์

การที่ตุรกีเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๑ ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ โดยอยู่ฝ่ายเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ทำให้อังกฤษคิดหาทางสนับสนุนทั้งชาวยิวและชาวอาหรับที่เคลือบไหวอยากเป็นอิสระจากพวกเติร์ก (Turks) เพราะเห็นว่าเป็นหนทางสำคัญที่จะทำให้ตุรกีอ่อนแอ นอกจากนั้น หากอาหรับเป็นอิสระแล้ว ก็จะช่วยปกป้องผลประโยชน์ของอังกฤษในบริเวณคลองสุเอซ (Suez) ได้อีกด้วย ฝ่ายชาวอาหรับก็เห็นว่าการเข้าช่วยอังกฤษรบ จะช่วยให้ตนได้รับเอกราชเร็วขึ้นหากอังกฤษเป็นฝ่ายมีชัยชนะ ดังนั้น ในวันที่ ๒๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๕ เซอร์เฮนรี แมกมาฮอน (Henry McMahon) ข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำอียิปต์จึงมีหนังสือถึงฮุสเซน อิบน์-อาลี (Hussein ibn-Ali) ขาริฟแห่งนครเมกกะ (Sharif of Mecca) เพื่อให้สัญญาในนามรัฐบาลอังกฤษว่า หากขาริฟฮุสเซน อิบน์-อาลี นำชาวอาหรับลุกฮือก่อกบฏต่อตุรกี เมื่อสิ้นสงครามอังกฤษจะมอบเอกราชให้แก่ดินแดนที่มีชาวอาหรับอาศัยอยู่ในอดีตจักรวรรดิออตโตมัน

ปัญหาเกิดขึ้นต่อมาเพราะข้อความดังกล่าวทำให้ขาริฟเข้าใจว่าดินแดนนั้นครอบคลุมคาบสมุทรอาระเบีย (ยกเว้นเอเดน) อิรัก ซีเรีย ทรานส์จอร์แดน (Transjordan) ปาเลสไตน์ เลบานอน และบางส่วนของคาบสมุทรอะนาโตเลีย (Anatolia) ส่วนอังกฤษถือว่าดินแดนที่มีชาวอาหรับอาศัยอยู่นั้นไม่ครอบคลุมส่วนของซีเรียทางตะวันตกของนครดามัสกัส (Damascus) ฮอมส์ (Homs) ฮามา (Hama) และอาเล็ปโป (Aleppo) เพราะไม่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นเขตอาหรับแท้ ๆ ซ้อยกเว้นนี้ได้ก่อปัญหาขึ้นภายหลังเพราะทั้ง ๒ ฝ่ายไม่ได้เอ่ยถึงปาเลสไตน์และเยรูซาเลมตรง ๆ หรือกล่าวยกเว้นไว้ อาหรับจึงเข้าใจว่าดินแดนที่จะได้รับเอกราชครอบคลุมปาเลสไตน์ด้วย เพราะปาเลสไตน์อยู่ทางใต้ของนครดามัสกัสไม่ใช่ทางตะวันตก ขณะที่อังกฤษระบุว่าซ้อยกเว้นหมายถึงปาเลสไตน์โดยตรงเพราะมี ๒ ตำบลที่ขึ้นอยู่กับเขตปกครองของนครเบรุต (Beirut)

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๖ ฮุสเซน อิบน์-อาลีประกาศสงครามต่อตุรกีในนามชาวอาหรับทั้งหมด กองกำลังอาหรับยึดที่มั่นของพวกเติร์กในคาบสมุทรอาระเบียได้หลายแห่ง และเสริมทัพของนายพลเอ็ดมันด์ แอลเลนบี (Edmund Allenby) ในการบุกดินแดนปาเลสไตน์ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ แอลเลนบีได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวอาหรับในท้องถิ่นต่าง ๆ เพราะคิดว่าการเป็นเอกราชของตนใกล้เป็นความจริงโดยไม่รู้เรื่องข้อตกลงไซกส์-ปีโก (Sykes-Picot Agreement) ระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสที่

๗๒ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

ทำขึ้นในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๖ หรือก่อนหน้านั้นเพียง ๑ เดือน เพื่อแบ่งเขตอิทธิพลระหว่างประเทศทั้งสอง ข้อตกลงดังกล่าวระบุว่าเมื่อสงครามโลกยุติ ฝรั่งเศสจะได้รับสิทธิจัดการอนาคตของเลบานอนและซีเรีย อังกฤษจะได้รับสิทธิจัดการอนาคตของอิรักและทรานส์เจอร์แดน ส่วนปาเลสไตน์นั้นจะอยู่ในความดูแลของนานาชาติจนกว่าชาติพันธมิตรผู้ชนะสงครามจะตกลงกันในที่ประชุมสันติภาพ อย่างไรก็ตาม ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๗ หนึ่งเดือนก่อนที่นครเยรูซาเลม (Jerusalem) จะตกเป็นของฝ่ายสัมพันธมิตร อังกฤษได้ออกปฏิญญาบัลฟอว์ (Balfour Declaration) อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่อาร์เทอร์ บัลฟอว์ (Arthur Balfour) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษมีหนังสือถึงลอร์ดวอลเตอร์ รอทส์ไชลด์ (Walter Rothschild) นักการเมืองตระกูลขุนนางอังกฤษเชื้อสายยิวที่มั่งคั่ง รอทส์ไชลด์เป็นประธานสหพันธ์ไซออนนิสต์แห่งอังกฤษ (British Zionist Federation) อันเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๘๙ เพื่อสถาปนาดินแดนที่ตั้งถาวรของชาวยิว บัลฟอว์ระบุว่าอังกฤษจะสถาปนาประเทศของชาวยิว (Jewish

Foreign Office,

November 2nd, 1917.

จดหมายจากอาเทอร์ บัลฟอว์ ถึง
ลอร์ดรอทส์ไชลด์

(Balfour portrait and declaration.JPG
en.wikipedia.org)

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet

'His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country.'

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

national home) ขึ้นในดินแดนปาเลสไตน์แต่จะไม่ทำการใด ๆ อันเป็นอคติต่อสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางศาสนาของชนกลุ่มอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในดินแดนแห่งนี้ (United Nations 1990 : 8)

เมื่ออังกฤษรบชนะตุรกีใน ค.ศ. ๑๙๑๗ อังกฤษก็ได้เข้ายึดครองปาเลสไตน์และซีเรีย กองทัพอังกฤษเข้าไปบริหารดินแดนดังกล่าวจนสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลง สำหรับคนในท้องถิ่นแล้ว การที่ทหารอังกฤษเข้าไปแทนที่พวกเติร์กได้ช่วยยุติภาวะการขาดแคลนอาหาร เพราะอังกฤษได้ส่งอาหารจากอียิปต์เข้าไปเลี้ยงดูชาวพื้นเมือง ช่วยกำจัดภาวะระบาดของโรคใช้รากสาตและอหิวาตกโรค และปรับปรุงการจัดส่งน้ำเข้าสู่นครเยรูซาเลม ส่วนในด้านการบริหารอังกฤษก็ช่วยลดการคอร์รัปชันเพราะอังกฤษจ่ายเงินเดือนให้แก่ผู้พิพากษาชาวอาหรับและชาวยิวสูงกว่าที่เคยได้รับกัน การคมนาคมสี่ล้อสารก็ได้รับการปรับปรุง มีการพัฒนาระบบโทรเลขและเส้นทางรถไฟสายใหม่ ๆ

ในวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ ชาวอาหรับมุสลิมและอาหรับคริสเตียนซึ่งต่อต้านขบวนการไซออนิสต์ (Zionist Movement) อันเป็นองค์กรที่เทโอดอร์ แฮร์เซล (Theodor Herzl) ชาวยิวเชื้อสายฮังการีก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๙๗ เพื่อเรียกร้องให้ชาวยิวในยุโรปกลับไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนปาเลสไตน์ซึ่งบรรพบุรุษของชาวยิวเคยอยู่ที่นั่น ได้จัดประชุมใหญ่ขึ้นที่กรุงดามัสกัสและมีผู้แทนชาวอาหรับจากปาเลสไตน์เข้าร่วมประชุมด้วย ที่ประชุมได้ลงมติไม่รับรองปฏิญญาบัลฟอร์ดและเลือกไฟซาล (Faisal) นุตรชายของชาร์ฟฮุสเซน อิบน์-อาลีซึ่งปกครองเฮจาซ (Hejaz) ขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งซีเรียซึ่งจะรวมปาเลสไตน์ด้วย ต่อมาในเดือนเมษายน เกิดการจลาจลต่อต้านพวกไซออนิสต์ในดินแดนปาเลสไตน์ มีชาวยิวเสียชีวิต ๕ คน และบาดเจ็บ ๒๐๐ คน คณะกรรมาธิการที่ไต่สวนเหตุการณ์ครั้งนี้ของอังกฤษสรุปว่าเป็นเพราะชาวอาหรับผิดหวังที่ไม่ได้รับเอกราชตามสัญญาและกลัวว่าจะต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำทางเศรษฐกิจและการเมืองของพวกไซออนิสต์

ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๖ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๐ สภาสัมพันธมิตรสูงสุด (Allied Supreme Council) ได้ประชุมกันที่เมืองซานเรโม (San Remo) ในเขตริเวียร่าของอิตาลี โดยมีนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ อิตาลี ฝรั่งเศส และเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงปารีส เข้าร่วม ที่ประชุมได้ออกอภินิหารซึ่งผนวกเนื้อความในปฏิญญาบัลฟอร์ดเข้าไปด้วย (United Nations 1990 : 19-20) โดยเห็นชอบให้อังกฤษดูแลดินแดนในอาณัติแห่งปาเลสไตน์

๗๔ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

และทรานส์เจอร์แดน ในการประชุมครั้งนี้ฝ่ายสัมพันธมิตรได้แบ่งดินแดนของจักรวรรดิออตโตมันเดิม สำหรับภูมิภาคซีเรียนั้น เขตครึ่งทางเหนืออันได้แก่ ซีเรียและเลบานอนให้เป็นดินแดนในอาณัติของฝรั่งเศส ส่วนครึ่งทางใต้อันหมายถึงปาเลสไตน์ให้อังกฤษดูแลต่อมาในวันที่ ๑ กรกฎาคม เซอร์เฮอริเบิร์ต แซมวอล (Herbert Samuel) ซึ่งสนับสนุนขบวนการไซออนิสต์ ได้รับแต่งตั้งเป็นข้าหลวงใหญ่คนแรกเข้าไปบริหารงานพลเรือนแทนที่การจัดการของกองทัพอังกฤษในดินแดนปาเลสไตน์ มีการประกาศให้โควตาเข้าเมืองแก่ชาวยิวอพยพสำหรับปีแรกจำนวน ๑๖,๕๐๐ คน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการยั่วยุให้ฝ่ายอาหรับประท้วง และมีการก่อตั้งสมาคมคริสเตียน-มุสลิมขึ้นที่ปาเลสไตน์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๒๑ เกิดการจลาจลต่อต้านขบวนการไซออนิสต์ขึ้นอีกซึ่งทำให้ชาวยิวเสียชีวิต ๔๖ คน บาดเจ็บ ๑๔๖ คน ผลการไต่สวนหลังเหตุการณ์สรุปว่าเป็นเพราะฝ่ายอาหรับหัวรุนแรงการอพยพเข้าสู่ปาเลสไตน์ของชาวยิว

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๒๒ รัฐบาลอังกฤษจึงออกสมุดปกขาวอธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับรัฐยิวว่า รัฐยิวไม่ใช่ดินแดนปาเลสไตน์ทั้งหมด แต่รัฐยิวจะตั้งอยู่ในดินแดนนี้ จำนวนผู้อพยพของชาวยิวก็จะไม่เกินความสามารถทางเศรษฐกิจที่ดินแดนนี้จะรองรับได้ อย่างไรก็ตาม ฝ่ายอาหรับไม่ยอมรับคำชี้แจงดังกล่าวเพราะถือว่าฝ่ายตนเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ก่อนแล้ว จึงปรารถนาที่จะเข้าไปควบคุมกลไกการปกครองต่าง ๆ และได้รับเอกราชโดยเร็ว ในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๒๒ ที่ประชุมสันนิบาตชาติให้การรับรองว่าปาเลสไตน์เป็นดินแดนในอาณัติ และต่อมาสนธิสัญญาโลซาน (Treaty of Lausanne) ซึ่งลงนามเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๓ ก็รับรองสถานภาพนี้อีกครั้งโดยจัดให้ปาเลสไตน์เป็นดินแดนในอาณัติสันนิบาตชาติในกลุ่มเอ (A) เช่นเดียวกับอิรัก ซีเรีย เลบานอน ดินแดนเหล่านี้ถือว่ามีความก้าวหน้าและมีอิสระในการปกครองตนเองพอควรแต่ต้องอยู่ในความควบคุมของฝ่ายสัมพันธมิตรจนกว่าจะสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง แม้ว่าทรานส์เจอร์แดน (ต่อมาเรียกว่าจอร์แดน) ซึ่งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจอร์แดนทั้งหมดถูกนำมารวมอยู่ในอาณัติเดียวกันด้วยแต่ไม่อยู่ในเงื่อนไขของอาณัติว่าต้องสถาปนาเป็นถิ่นฐานของชาวยิว อังกฤษแต่งตั้งอับดุลลาห์ อิบน์-ฮุสเซน (Abdullah ibn-Hussein) บุตรอีกคนของชาร์ฟฮุสเซน อิบน์-อาลี ซึ่งเป็นน้องชายของไฟซาลที่เคยช่วยนายพลแอลเลนบีย์รบ ดำรงตำแหน่งเอมีร์ (emir) ทำหน้าที่กึ่งอธิปไตยปกครองดินแดนทรานส์เจอร์แดนแยกออกไปจากปาเลสไตน์

ในความนำหรืออารัมภบทของอาณัติแห่งปาเลสไตน์ได้กล่าวถึงปฏิญญาบัลฟอร์ด เกี่ยวกับการสถาปนาถิ่นฐานของชาวยิวในดินแดนปาเลสไตน์ โดยเน้นความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์ของชาวยิวกับดินแดนนี้ ในมาตรา ๒ ของอาณัติขอร้องให้ประเทศผู้ดูแลรับผิดชอบในการจัดให้ปาเลสไตน์อยู่ในสภาวะทางการเมือง การบริหาร และเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่การสถาปนารัฐยิว และการพัฒนาสถาบันปกครองตนเองต่าง ๆ และในมาตรา ๔ ก็รับรองให้มีการจัดตั้งองค์กรตัวแทนชาวยิว (Jewish Agency) ที่เหมาะสมเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและร่วมมือกับทางภาษาอังกฤษในการบริหารดินแดนปาเลสไตน์ อาณัตินี้จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวยิวในการเข้าเมือง และจะสนับสนุนให้ชาวยิวเข้ามาตั้งรกรากในที่ดินที่เป็นของรัฐและที่รกร้างที่ไม่ได้ใช้เป็นที่สาธารณประโยชน์ แต่อาณัติที่ว่าด้วยปาเลสไตน์กลับไม่ได้กล่าวถึงชุมชนอาหรับหรือสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนอาหรับแต่อย่างใด ชุมชนอาหรับในปาเลสไตน์ได้รับการปฏิบัติจากอังกฤษเพียงว่าไม่ใช่พวกยิว (non-Jew) หรือไม่ก็เรียกกลุ่มชนเหล่านี้ตามศาสนาที่นับถือว่าเป็นชาวคริสต์หรือชาวมุสลิมเท่านั้น ชาวอาหรับจึงเห็นว่าอาณัตินี้จะเมิดกติกาสันนิบาตชาติและหลักแห่งการกำหนดการปกครองด้วยตนเอง (self-determination) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาณัตินี้จะเมิดมาตรา ๒๒ ของกติกาสันนิบาตชาติที่ให้การรับรองชั่วคราวว่าปาเลสไตน์และภูมิภาคอาหรับต่าง ๆ เป็นดินแดนของชาติอิสระ

วิถีแห่งการอยู่ร่วมกันก่อนเกิดรัฐอิสราเอล

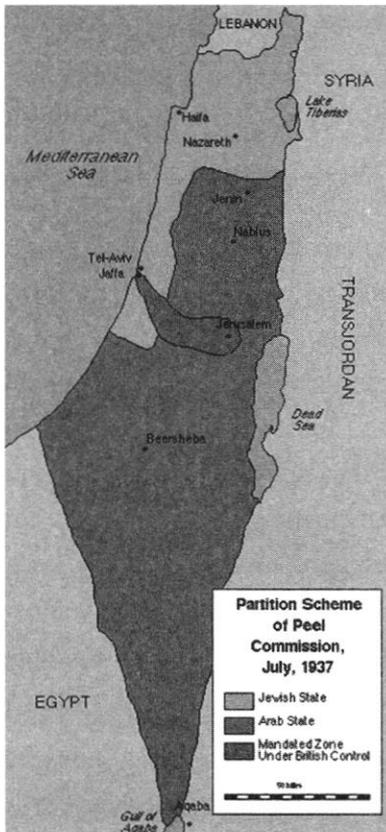
ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๓-๑๙๒๔ มีการพัฒนาเกิดขึ้นในดินแดนปาเลสไตน์หลายประการ เช่น การจัดตั้งอุตสาหกรรมใหม่ ๆ การริเริ่มการเกษตรแผนใหม่ในรูปนารวม การจัดตั้งสหกรณ์หลากหลาย การขยายระบบชลประทานและการทำนาแบบให้ได้ผลผลิตมากยิ่งขึ้น นับว่าการพัฒนาเมืองเจริญเติบโตไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาเขตชนบท ขณะเดียวกันอังกฤษก็จัดระบบสาธารณูปโภคและการคมนาคมให้สามารถรองรับการพัฒนาได้อย่างดี ส่วนการจัดตั้งรัฐยิวนั้น ฝ่ายอาหรับคัดค้านอย่างเปิดเผยเรื่อยมา และต้องการให้จำกัดการซื้อที่ดินและตัดทอนหรือระงับการเข้าเมืองของชาวยิว อีกทั้งยังขุ่นเคืองที่ฝ่ายตนตกเป็นฝ่ายไร้อำนาจและมีบทบาทรองในด้านการบริหารต่าง ๆ ความพยายามของอังกฤษที่จะจัดตั้งสถานิติบัญญัติซึ่งประกอบด้วย มุสลิม คริสเตียน

และยิว ก็ไม่บังเกิดผลเพราะฝ่ายอาหรับคิดว่าบาตร อย่างไรก็ดี ในช่วง ค.ศ. ๑๙๒๓-๑๙๒๔ สถานการณ์ยังคงค่อนข้างเงียบ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะจำนวนชาวยิวอพยพลดลงระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๖-๑๙๒๘ ใน ค.ศ. ๑๙๒๗ มีจำนวนชาวยิวอพยพออกมากกว่าอพยพเข้า และปีถัดมาชาวยิวอพยพเข้ามียอดสุทธิเพียง ๑๐ คน เท่านั้น อย่างไรก็ดี ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๒๙ ความไม่พอใจของชาวอาหรับที่สังคมนานาชาติจะปล่อยให้ชาวอาหรับในเหตุการณ์ที่เรียกว่า กรณีกำแพงกำสรวล (Wailing Wall Incident) ซึ่งเป็นการพิพาทเรื่องการปฏิบัติกิจทางศาสนาที่กำแพงตะวันตก (Western Wall) ของนครเยรูซาเลมที่ชาวยิวถือว่าศักดิ์สิทธิ์จนมีชาวยิวถูกสังหาร ๑๓๓ คน และบาดเจ็บ ๓๓๙ คน เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ชุมชนยิวเก่าแก่ในซาฟัด (Safad) และเฮบรอน (Hebron) ถูกกวาดล้าง แต่ฝ่ายอาหรับก็ถูกทหารปราบปรามเสียชีวิต ๑๑๖ คน บาดเจ็บ ๒๓๒ คน การไต่สวนสาเหตุหลังเหตุการณ์ระบุว่า การปะทะเกิดจากฝ่ายอาหรับเห็นว่าการอพยพเข้าเมืองของชาวยิวกำลังคุกคามการดำรงชีพของพวกเขาและจะยังมีจำนวนมากขึ้นอีกในอนาคตในเดือนตุลาคมต่อมา ฝ่ายอังกฤษจึงเสนอรายงานของเซอร์จอห์น โฮป ซิมป์สัน (John Hope Simpson) ซึ่งยืนยันว่าไม่มีที่ดินเหลือพอให้แก่ผู้อพยพรายใหม่สำหรับการตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตรอีกแล้ว ส่วนประชากรในดินแดนปาเลสไตน์ซึ่งเป็นประเด็นที่ฝ่ายอาหรับติดใจนั้น ใน ค.ศ. ๑๙๑๙ ร้อยละ ๙๐ ยังคงเป็นชาวอาหรับ แต่เมื่อเป็นดินแดนในอาณัติแล้ว องค์กรตัวแทนชาวยิวได้เข้าดูแลเรื่องการอพยพเข้าเมือง แต่ไม่มีการควบคุมเคร่งครัดจนกระทั่งเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๙๓๙

เมื่ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ขึ้นสู่อำนาจในเยอรมนีใน ค.ศ. ๑๙๓๓ และเริ่มนโยบายกวาดล้างยิว ชาวยิวเริ่มอพยพออกนอกประเทศไปตั้งรกรากในประเทศยุโรปอื่น ๆ รวมทั้งในดินแดนปาเลสไตน์ จำนวนชาวยิวอพยพในดินแดนปาเลสไตน์ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ ประมาณ ๕,๐๐๐ คนได้เพิ่มเป็นเกือบถึง ๖๒,๐๐๐ คนใน ค.ศ. ๑๙๓๕ ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๔๕ จำนวนคนเข้าเมืองตามกฎหมาย ๔๐๑,๑๔๙ คนเป็นชาวยิวถึง ๓๖๗,๔๔๕ คนและยังมีชาวยิวบางส่วนที่ลักลอบอพยพเข้าเมืองหลัง ค.ศ. ๑๙๓๓ ด้วย ในทศวรรษ ๑๙๔๐ มีชาวยิวอีกจำนวนมากจากยุโรปกลางและยุโรปตะวันออกหนีภัยการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของพวกเขา ซึ่งนอกจากประชากรยิวจะเพิ่มมากขึ้นในปาเลสไตน์แล้ว ชาวยิวยังเป็นผู้ถือครองที่ดินในปาเลสไตน์มากขึ้นด้วยซึ่งทำให้ชาวอาหรับต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากขึ้น เนื่องจากใน ค.ศ. ๑๙๐๗ ขบวนการไซออนิสต์ได้จัดตั้งกองทุน

แห่งชาติยิว (Jewish National Fund) ขึ้นเพื่อซื้อที่ดินในปาเลสไตน์จากเจ้าของที่ดินชาวซีเรียและชาวเลบานอนที่อาศัยอยู่ที่อื่นและจากชาวอาหรับในปาเลสไตน์เอง นครเทลอาวีฟ (Tel Aviv) ได้พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นนครที่ชาวยิวอยู่ล้น ๆ มีประชากร ๑๕๐,๐๐๐ คน ชุมชนยิวในปาเลสไตน์บริหารโดยองค์กรตัวแทนชาวยิวซึ่งทำหน้าที่เสมือนฝ่ายบริหารขององค์การไซออนิสต์ในปาเลสไตน์ มีสภาแห่งชาติ และกองกำลังป้องกันตนเองซึ่งต่อมาก็คือกองทัพอิสราเอล

ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๓๖ ชาวอาหรับที่หัวนเกรงคลื่นการอพยพของชาวยิว

การเสนอแบ่งเขตยิวและอาหรับ
ของคณะกรรมการピール
(jewishvirtuallibrary.org)

ได้ก่อการประท้วงทางการเมืองต่อรัฐบาลที่บริหารตามอาณัติสันนิบาตชาติ เกิดเหตุจลาจลทั่วไปในปาเลสไตน์เป็นเวลาถึง ๕ เดือน เพราะพรรคการเมืองต่าง ๆ ของฝ่ายอาหรับได้รวมตัวกันเป็นคณะกรรมการอาหรับระดับสูง (Arab High Committee) ซึ่งสั่งการให้นัดหยุดงานครั้งใหญ่ทั่วปาเลสไตน์ (ยกเว้นผู้ที่เป็นชาวอาหรับในวงราชการที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่) จนกระทั่งผู้ปกครองชาติอาหรับใกล้เคียงเข้ามาใกล้เกลี้ย การจลาจลจึงยุติลงได้ หลังจากนั้น อังกฤษได้ตั้งคณะกรรมการซึ่งมีลอร์ดรอเบิร์ต ฟิล (Robert Peel) เป็นประธานเข้าไปศึกษาสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ คณะกรรมการฟิล (Peel Commission) ได้ศึกษาภูมิหลังอย่างละเอียดและในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ก็ได้จัดพิมพ์รายงาน ซึ่งระบุว่าการบริหารแบบอาณัติไม่มีประสิทธิภาพ พันธะที่อังกฤษมีต่อทั้งชาวอาหรับและชาวยิวไม่สามารถดำเนินไปด้วยกันได้ เพราะฝ่ายอาหรับต้องการเอกราชและหัวนเกรงการจัดตั้งรัฐของฝ่ายยิว คณะ

กรมการจึงเห็นควรให้แบ่งดินแดนปาเลสไตน์ออกเป็นรัฐยิวและรัฐอาหรับโดยให้นครเยรูซาเลมและเบตเลเฮม (Bethlehem) เป็นเขตปกครองนานาชาติ (Gerner 1991 : 38-40)

รัฐบาลอังกฤษเห็นชอบกับรายงานนี้ แต่ฝ่ายอาหรับตื่นตระหนกกับความคิดแบ่งแยกดินแดนปาเลสไตน์ โดยเฉพาะเรื่องที่จะโอนกรรมสิทธิ์การกล่าวถึงการบังคับให้ชาวอาหรับในเขตที่ระบุว่าจะเป็นของยิวโยกย้ายถิ่นฐานออกไป จึงไม่เห็นด้วย ส่วนฝ่ายยิวมีท่าทีที่ก้าวแต่โอนเอียงไปในทางยอมรับได้ (Smith 1996 : 98) แต่ยังคงต้องการการปกป้องจากการเป็นดินแดนในอาณัติอยู่ก่อนที่จะพัฒนาต่อไป การประท้วงต่อต้านการบริหารของอังกฤษของชาวอาหรับจึงยิ่งเพิ่มขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๓๗ และ ค.ศ. ๑๙๓๘ โดยไม่เว้นเกรงการที่อังกฤษจะเพิ่มการใช้กำลังทหารปราบปรามและประกาศว่าคณะกรรมการอาหรับระดับสูงเป็นองค์การนอกกฎหมายและเนรเทศผู้นำองค์กรนี้หลายคนไปอยู่ที่หมู่เกาะซีเชลส์ (Seychelles) ในมหาสมุทรอินเดีย

ใน ค.ศ. ๑๙๓๘ ชาวอาหรับในปาเลสไตน์ก่อการจลาจลครั้งใหญ่หลังจากที่เกิดการก่อการร้ายอย่างกว้างขวางมาก่อนหน้า คณะกรรมการปักปันเขตแดนที่อังกฤษส่งเข้าไปในช่วงการจลาจลลอบปิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดนทั้งหมดโดยอ้างว่ามีอุปสรรคมากและเสนอให้จัดตั้งสหภาพเศรษฐกิจแทน ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๙ รัฐบาลอังกฤษจึงแถลงนโยบายใหม่ในสมุดปกขาวเกี่ยวกับปาเลสไตน์ว่าจะสถาปนารัฐปาเลสไตน์แห่งชาติเดียวหรือสองชาติที่เป็นอิสระภายใน ๑๐ ปี ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ๑๐ ปีนั้น ยิวและอาหรับจะมีส่วนร่วมในการบริหารปกครอง การซื้อขายที่ดินจะจำกัดจำนวนลง รวมทั้งการโยกย้ายถ่ายโอนก็จะมีกำหนดกรอบโดยข้าหลวงใหญ่อังกฤษ นอกจากนั้น การอพยพเข้าเมืองของชาวยิวภายใน ๕ ปีแรกกำหนดไว้ที่ ๗๕,๐๐๐ คน และหลังจาก ค.ศ. ๑๙๔๔ การอพยพเข้าเมืองของยิวจะทำได้เมื่อได้รับการยินยอมจากฝ่ายอาหรับเท่านั้น แต่ฝ่ายอาหรับยังคงปฏิเสธนโยบายนี้อีก ส่วนฝ่ายยิวมองว่าเป็นการถอยหลังสมุดปกขาวฉบับ ค.ศ. ๑๙๓๙ ของทางการอังกฤษจึงเท่ากับเป็นการยุติความตกลงฉันทมิตรระหว่างอังกฤษกับขบวนการไซออนิสต์

สงครามโลกครั้งที่ ๒ : เหตุการณ์คั่นเวลา

ก่อนที่จะมีการบังคับใช้ข้อกำหนดในสมุดปกขาว สงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้

เกิดขึ้น ภาวะขัดแย้งระหว่างยิวกับอาหรับจึงระงับลงชั่วคราว กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ในปาเลสไตน์ถูกอังกฤษสั่งห้ามดำเนินการ แต่ชุมชนทั้งฝ่ายยิวและฝ่ายอาหรับต่างติดอาวุธอย่างลับ ๆ เพื่อดำเนินการต่อเมื่อสงครามสิ้นสุด อังกฤษฝึกทหารให้หน่วยยิวที่อาสาช่วยฝ่ายพันธมิตรรบในสมรภูมิแอฟริกาและเมดิเตอร์เรเนียน แม้ว่ามักมีกลุ่มลัทธิแก้ไขอนิสต์ (Revisionist Zionism) ที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออังกฤษจัดตั้งหน่วยรบของตนเอง และต่อสู้กับอังกฤษเพื่อขับไล่อังกฤษออกไป อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิชาวยิวในการซื้อที่ดินและการสกัดกั้นการเข้าเมืองได้มีผลในทางปฏิบัติจริงเพราะเป็นการปิดประตูหน้าหลังให้ชาวยิวในยุโรปที่กำลังจะหนีภัยฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของฮิตเลอร์มาพักพิง

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๒ ขบวนการไซออนิสต์จัดการประชุมขึ้นที่โรงแรมบิลต์มอร์ (Biltmore) นครนิวยอร์ก โดยมีเดวิด เบน-กูเรียน (David Ben-Gurion) เป็นผู้นำ ที่ประชุมเห็นชอบกับโครงการที่ต่อมาเรียกว่าโครงการบิลต์มอร์ซึ่งเรียกร้องอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกให้ยุติการปกครองปาเลสไตน์แบบดินแดนในอาณัติและประกาศว่าการสถาปนาเครือรัฐยิว (Jewish Commonwealth) ในเขตปาเลสไตน์ทางตะวันตกของจอร์แดนเป็นเป้าหมายของยิวในการทำสงคราม ไม่นานหลังจากนั้น กลุ่มก่อการร้าย ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเฮียร์กุนชาวอิลอิม (Irgun Zvai Leumi) หรือองค์การทหารแห่งชาติ และแก๊งสเตอร์น (Stern Gang) หรือองค์การเลฮี (Lehi) ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่ฝ่ายอาหรับก่อจลาจล ค.ศ. ๑๙๓๖-๑๙๓๙ ก็เริ่มก่อความรุนแรงมากขึ้นเพื่อทำให้ภาวะสงบศึกการเมืองชั่วคราวระหว่างยิวกับอาหรับสิ้นสุดลง

นอกจากนี้ ฝ่ายยิวยังจัดตั้งองค์การกึ่งกองทัพหรือฮะกะนาห์ (Haganah) ขึ้น กองทัพนี้ขโมยอาวุธและกระสุนดินปืนจากอังกฤษ และจัดการให้ชาวยิวในยุโรปที่หนีภัยฮิตเลอร์ลี้ภัยลอบนำเข้ามาในปาเลสไตน์ แม้ว่า

เดวิด เบน กูเรียน นายกรัฐมนตรีคนแรก
และผู้ก่อตั้งประเทศอิสราเอล

(David Ben-Gurion wird heute noch als
Vater der israelischen Nation verehrt.
planet-wissen.de)

ผู้นำทางการเมืองของฝ่ายิวไม่เห็นด้วยกับการก่อการร้าย แต่ก็ไม่ช่วยฝ่ายอังกฤษในการนำผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล ใน ค.ศ. ๑๙๔๔ กลุ่มลัทธิแก๊ซออนิสต์โจมตีอาคารที่ทำการของรัฐบาลข้าหลวงใหญ่อังกฤษที่เข้าไปบริหารปาเลสไตน์ รวมทั้งสถานีประจำการของตำรวจและทหารอังกฤษ ในเดือนพฤศจิกายน วอลเตอร์ เอ็ดเวิร์ด กีนเนส บารอนมอยน์ที่ ๑ (Walter Edward Guinness, 1st Baron Moyne) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษถูกฆาตกรรมที่กรุงไคโรโดยสมาชิกแก๊งสเตอร์น ๒ คน

ชะตากรรมสังเวทย์ลัทธินาซีสู่การก่อตั้งประเทศของชาวยิว

สงครามโลกสิ้นสุดโดยที่นานาประเทศรู้สึกสยดสยองกับการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในยุโรป ๖ ล้านคนโดยพวกนาซี ดังนั้น เมื่อพวกไซออนิสต์เรียกร้องให้ทบทุนสมุดปกขาว ค.ศ. ๑๙๓๙ ชาวยิวจึงได้รับความเห็นใจอย่างไม่เคยได้รับมาก่อน ประธานาธิบดีแฮร์รี เอส ทรูแมน (Harry S Truman) ของสหรัฐอเมริกา และสมาชิกรัฐสภาสหรัฐอเมริกาคนสำคัญ ๆ ได้เรียกร้องให้ยกเลิกการจำกัดจำนวนชาวยิวอพยพเข้าปาเลสไตน์ทันทีและให้สถาปนารัฐยิวขึ้นในปาเลสไตน์เพื่อเป็นที่พำนักถาวรให้แก่ชาวยิวยุโรปจำนวนหลายแสนคนที่รอดชีวิตจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ อย่างไรก็ตาม ชาวยิวจำนวนมากที่ถือสัญชาติของประเทศที่แพ้สงครามก็ยังคงถูกกักตัวในค่ายผู้ลี้ภัยเพราะประเทศต่าง ๆ ในยุโรปรวมทั้งในอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ปฏิเสธที่จะรับชาวยิวอพยพเข้าไปอยู่อย่างถาวร

ใน ค.ศ. ๑๙๔๖ คณะกรรมาธิการได้สวนอังกฤษ-สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีเคลเมนต์ แอตต์ลี (Clement Attlee) ของอังกฤษอนุมัติใบอนุญาตเข้าปาเลสไตน์แก่ชาวยิวจากค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศยุโรป ๑๐๐,๐๐๐ คนทันทีและยกเลิกการจำกัดการขายที่ดินให้แก่ชาวยิวและให้อังกฤษปกครองปาเลสไตน์ต่อไป แต่ไม่ยอมรับการแบ่งดินแดนและการให้เอกราชแก่ยิวและอาหรับในปาเลสไตน์เพราะเกรงว่าจะเกิดความรุนแรงตามมา

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๗ รัฐบาลอังกฤษซึ่งอ่อนแอทางเศรษฐกิจเพราะความบอบช้ำจากสงครามต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายทางทหารที่สูงมากในการรักษาดินแดนในอาณัติ อีกทั้งรู้สึกหมดความอดทนที่ถูกฝ่ายไซออนิสต์รุกรบอย่างไม่ลดละทั้ง

ทางการเมืองและการทหาร ตลอดจนการถูกปฏิเสธร่างอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายอาหรับที่จะให้ดินแดนปาเลสไตน์แก่ฝ่ายยิว อังกฤษจึงตัดสินใจให้สหประชาชาติทำหน้าที่ยุติปัญหาข้อพิพาทยิว-อาหรับในดินแดนปาเลสไตน์แทน สหประชาชาติได้ตั้งคณะกรรมการพิเศษชุดหนึ่งขึ้น ซึ่งได้เดินทางมายังภูมิภาคนี้และเสนอรายงานในปีนั้น ในรายงานแนะนำให้แบ่งดินแดนออกเป็นรัฐยิวกับรัฐอาหรับโดยคงมีสภาพเศรษฐกิจอยู่ และให้นครเยรูซาเลมมีสถานะเป็นนครนานาชาติ สหประชาชาติรับรองแผนการแบ่งดินแดนนี้ด้วยคะแนน ๒ ใน ๓ ของจำนวนประเทศสมาชิกเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๗ (United Nations 1991 : 117-119) ประเทศมุสลิมในเอเชียออกเสียงคัดค้านทั้งหมด กลุ่มประเทศอาหรับเสนอให้มีหนังสือถามไปยังศาลโลกว่าสมัชชาแห่งสหประชาชาติมีสิทธิออกเสียงล้มล้างความประสงค์ของพลเมืองส่วนใหญ่ในปาเลสไตน์ได้หรือไม่ (ใน ค.ศ. ๑๙๕๖ ดินแดนปาเลสไตน์มีประชากรอาหรับ ๑,๒๖๙,๐๐๐ คน ยิว ๖๗๘,๐๐๐ คน) สมัชชาลงมติไม่รับข้อคัดค้านดังกล่าวอย่างฉิวเฉียด เป็นอันว่าปาเลสไตน์ถูกกำหนดให้สิ้นสุดการเป็นดินแดนในอาณัติไม่เกินวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ จากนั้นรัฐอาหรับและรัฐยิวจะได้รับการสถาปนาเป็นเอกราชก่อนวันที่ ๑ ตุลาคมปีเดียวกันนั้น

ในสมัชชาแห่งสหประชาชาติ ผู้แทนฝ่ายอาหรับคัดค้านการแบ่งดินแดนอย่างไม่ลดละและประท้วงด้วยการออกจากห้องประชุม เมื่อที่ประชุมคณะมนตรีความมั่นคงไม่สามารถรับรองมติของสมัชชา บรรดาประเทศอาหรับจึงอ้างว่ามติดังกล่าวไม่มีผลต่อรัฐบาลของตน เหตุการณ์ปะทะรุนแรงเกิดขึ้นทันทีในดินแดนปาเลสไตน์ ทั้งยิวและอาหรับต่างฝ่ายต่างเสียเลือดเนื้อ อังกฤษก็ปฏิเสธที่จะดำเนินนโยบายใด ๆ ที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างไม่ยอมรับ จึงประกาศว่าจะยุติการบริหารดินแดนในอาณัติแห่งนี้และจะถอนตัวออกจากปาเลสไตน์ภายในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ ก่อนหน้านั้น ๑ วัน นายพลเซอร์แอลแลน คันนิงแฮม (Alan Cunningham) ข้าหลวงใหญ่คนสุดท้ายเดินทางออกจากปาเลสไตน์ และขณะที่ทหารอังกฤษหน่วยสุดท้ายแล่นเรือออกจากเมืองท่าไฮฟา (Haifa) องค์กรตัวแทนชาวยิวซึ่งมีเดวิด เบน-กูเรียนเป็นผู้นำก็ประกาศจัดตั้งรัฐอิสราเอลขึ้นโดยมีพรมแดนตามที่สหประชาชาติได้กำหนดให้เป็นรัฐยิว สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตให้การรับรองรัฐใหม่แห่งนี้หลังจากนั้นเพียงไม่กี่ชั่วโมง และเข้าวันที่ ๑๕ พฤษภาคม กองทัพของบรรดาประเทศสันนิบาตอาหรับอันได้แก่ ซีเรีย ทรานส์จอร์แดน อิรัก และอียิปต์ก็ยกทัพข้ามพรมแดนเข้าไประุมโจมตีอิสราเอล นับเป็นการเริ่มต้นสงครามยิว-อาหรับครั้งที่ ๑

จุดเริ่มต้นความเคืองแค้นของ (รัฐ) ปาเลสไตน์

เก้าเดือนหลังจากนั้นเป็นช่วงเวลาสลับกันระหว่างการรบและการพักรบ กองกำลังอาหรับประสบความสำเร็จเพียงแค่ว่าสามารถครอบครองดินแดนส่วนที่ยิวยังไม่เคยครอบครอง ยกเว้นเขตเยรูซาเลมซึ่งถูกยึดโดยกองทหารของทรานส์จอร์แดน สหประชาชาติได้แต่งตั้งโฟลเคอ เบร์นาโดตต์ เคานต์แห่งวิสบอร์ก (Folke Bernadotte, Count of Wisborg) แห่งสวีเดนมาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ ขณะที่เขายังไม่สามารถทำอะไรได้คืบหน้านักก็ถูกลอบสังหารเมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๘ เหตุการณ์นี้แก๊งเสติร์นถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ดร.ราล์ฟ บันช์ (Ralph Bunche) จากสหรัฐอเมริกาถูกส่งมาทำหน้าที่สืบต่อจากเบร์นาโดตต์และสามารถจัดให้มีการทำข้อตกลงหยุดยิงในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๙ ตามข้อตกลงนี้ จอร์แดนได้เขตเก่าซึ่งเป็นเขตตะวันออกของนครเยรูซาเลม (อีสต์เยรูซาเลม) และตอนกลางของปาเลสไตน์ที่เรียกกันว่าเขตเวสต์แบงก์ (West Bank) ชื่อของประเทศที่ขยับขยายพรมแดนนี้ได้เปลี่ยนเป็นราชอาณาจักรฮัชเชอไมต์แห่งจอร์แดน (Hashemite Kingdom of Jordan) อียิปต์ได้ฉนวนกาซา (Gaza Strip) ส่วนอิสราเอลซึ่งตามแผนแบ่งดินแดนของสหประชาชาติเคยได้รับส่วนแบ่งดินแดนปาเลสไตน์ร้อยละ ๕๖ ก็ได้ดินแดนเพิ่มเติมในกาลิลี (Galilee) และส่วนอื่น ๆ ทางตอนเหนือ ตอนกลาง และทางภาคใต้ที่สหประชาชาติเคยจัดสรรให้เป็นส่วนของฝ่ายอาหรับ และได้เขตใหม่ของนครเยรูซาเลมด้วย เป็นอันว่าอิสราเอลซึ่งมีประชากรไม่ถึง ๑ ใน ๓ ของประชากรทั้งหมดในปาเลสไตน์ได้ครอบครองดินแดนกว่า ๓ ใน ๔ ของปาเลสไตน์ ทำให้มีจำนวนชาวอาหรับถึง ๑๖๐,๐๐๐ คนต้องตกค้างอยู่ในดินแดนที่ระบุให้เป็นของอิสราเอล ชื่อปาเลสไตน์ก็หายไปจากแผนที่ ชาวปาเลสไตน์เองจึงต้องแตกฉานซ่านเซ็นหรือไม่มีชีวิตอยู่ใต้ปกครองของต่างชาติ ภายในฤดูร้อน ค.ศ. ๑๙๔๙ อิสราเอลก็สามารถเจรจาหยุดยิงกับประเทศเพื่อนบ้านได้หมด รัฐบาลกว่า ๕๐ ประเทศได้ให้การรับรองสาธารณรัฐใหม่นี้ซึ่งได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ สามารถสถาปนาอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนประมาณ ๒๐,๗๐๐ ตารางกิโลเมตรที่เคยอยู่ในอาณัติสันนิบาตชาติทางตะวันตกของแม่น้ำจอร์แดน

ผลสำคัญประการหนึ่งของการสถาปนาประเทศอิสราเอลและสงครามยิว-อาหรับที่เกิดขึ้นตามมา คือ การอพยพทิ้งถิ่นของชาวอาหรับจำนวนมากจากดินแดนปาเลสไตน์ บ้างไปเพราะความรู้สึกเป็นปรปักษ์ บ้างไปเพราะความรู้สึกไม่ปลอดภัยใน

การคงอยู่ในรัฐยิว บ้างไปเพราะถูกกลุ่มหัวรุนแรงจากทั้ง ๒ ฝ่ายบังคับให้อพยพออก ผู้อพยพจำนวนหนึ่งค่อย ๆ ผสานตัวกลายเป็นประชากรของประเทศอาหรับเพื่อนบ้าน แต่จำนวนมากไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่จะผสมผสานด้วยจึงคงพักอาศัยในค่ายผู้อพยพ โดยเฉพาะในจอร์แดน ซีเรีย และในฉนวนกาซาและมีลูกหลานซึ่งกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่สร้างปัญหาให้แก่ดินแดนตะวันออกกลางอย่างไม่สิ้นสุด ชะตากรรมของผู้ลี้ภัยเหล่านี้ เป็นหัวใจสำคัญของความเป็นศัตรูระหว่างอิสราเอลกับกลุ่มประเทศอาหรับ องค์การต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของผู้ลี้ภัยดำเนินการภายใต้องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ซึ่งเรียกร่องสิทธิของคนเหล่านี้ในการกลับคืนสู่ถิ่นฐานและการสถาปนารัฐปาเลสไตน์ ระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๗ ถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๙ ชาวอาหรับในปาเลสไตน์ประมาณ ๗๕๐,๐๐๐ คนกลายเป็นผู้อพยพ (United Nations 2001 : 81) ส่วนใหญ่ไปอยู่ประเทศอาหรับข้างเคียง ส่วนน้อยคงอยู่ในอิสราเอล บ้างไปประเทศริมอ่าวเปอร์เซียซึ่งไกลจากถิ่นเดิมออกไป ผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์กลายเป็นผู้รับความช่วยเหลือจากสหประชาชาติและกลายเป็นแหล่งของแรงงานราคาถูกในประเทศที่ไปพักพิง ชาวปาเลสไตน์พอจะหางานทำได้ในซีเรีย เลบานอน และประเทศริมอ่าวเปอร์เซีย แต่มีเพียงจำนวนน้อยที่จะได้รับสัญชาติของประเทศที่ตนไปพักพิง จึงต้องทนรับสภาพการถูกเลือกปฏิบัติและถูกเพ่งเล็งการเคลื่อนไหวทางการเมือง ดินแดนฉนวน

ค่ายผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ (BBC News Middle East, 2 September 2010 จาก bbc.co.uk)

๘๔ ชาคิริต ชุ่มวัฒนะ

กาซาก็ถูกอียิปต์ปกครองอย่างเข้มงวด ชาวปาเลสไตน์ที่นั่นไม่ได้มีฐานะเป็นพลเมืองของชาติใด หลายคนอยู่ในค่ายผู้อพยพชาวปาเลสไตน์ในตะวันออกกลางที่สหประชาชาติดูแลอยู่ [หลังสงครามหกวันระหว่างอิสราเอลกับชาติอาหรับใน ค.ศ. ๑๙๖๗ อิสราเอลยึดเวสต์แบงก์และอิสต์เยรูซาเลมจากจอร์แดน ฉนวนกาซาและคาบสมุทรซีนายจากอียิปต์ และที่ราบสูงโกลัน (Golan Heights) จากซีเรีย]

ท้ายบท

ปัญหาขัดแย้งระหว่างฝ่ายอาหรับปาเลสไตน์กับอิสราเอลอันเนื่องมาจากสาเหตุหลัก คือ ความประสงค์ในดินแดนผืนเดียวกันตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น (Dowty, 2005 : 4-5) ยังไม่มีองค์กรใดหรือข้อเสนอใดหาทางออกให้แก่ข้อขัดแย้งจนเป็นที่พอใจหรือยอมรับจากทั้งสองฝ่ายได้ไม่ว่า ‘two states solution’ ที่สหรัฐอเมริกาและชาติอาระเบียเสนอขึ้นใน ค.ศ. ๒๐๐๒ หรือการตั้งองค์กรสี่ฝ่าย (Quartet หรือ Diplomatic Quartet) ที่กรุงมาดริดใน ค.ศ. ๒๐๐๒ อันประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รัสเซีย และสหประชาชาติ โดยปัจจุบันมีโทนี่ แบลร์ (Tony Blair) อดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษทำหน้าที่ผู้แทนพิเศษขององค์กรฯ อยู่ตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๐๗ สถานการณ์ของความขัดแย้งในปัจจุบันจึงไม่ได้แตกต่างไปจากอดีตเมื่อหกสิบกว่าปีก่อนนัก ชื่อหน่วยงานหรือองค์กรหรือผู้เจรจาเท่านั้นที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา แต่ปัญหาเดิมยังคงอยู่ท้าทายความสามารถในการจะทำให้บรรลุสันติภาพระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ สำหรับอิสราเอลนั้นได้ก่อตั้งประเทศและได้เป็นสมาชิกสหประชาชาติแต่ก็ไม่สามารถดำรงอยู่กับชาติต่าง ๆ ในตะวันออกกลางได้อย่างสงบสุข ส่วนปาเลสไตน์ก็ยังคงต้องดิ้นรนกับการเรียกร้องให้มีการปักปันเขตแดนที่เห็นว่าตนควรจะได้รับจากอิสราเอล และยังมีพันธกิจใหญ่แม้ว่าจะประกาศเอกราชของรัฐปาเลสไตน์แล้วตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๘๘ ก็ตาม ที่จะค้นหาที่ยืนบนเวทีโลกที่ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ เพื่อต่อไปปาเลสไตน์จะได้เป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะศาลอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ซึ่งทำให้อิสราเอลพยายามขัดขวางอยู่

ปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่หลอกหลอนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือปัญหาผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ที่เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ แม้จะมีความตกลงร่วมกันในระดับหนึ่งว่าพรมแดน

อิสราเอลโจมตีกาชาดที่ติดต่อกลุ่มปาเลสไตน์ฮามาสกลางเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๒

(abcnews.go.com)

ปาเลสไตน์กับอิสราเอลควรจะยึดตามแนวที่เคยเป็นก่อน ค.ศ. ๑๙๖๗ ซึ่งเรียกกันว่า เส้นสีเขียว (Green Line) แต่ก็มีผู้ที่ไม่ประสงค์เช่นนั้นอยู่เหมือนกัน ทั้งอียิปต์และจอร์แดน ต่างก็ไม่ต้องการดินแดนเพิ่มอันจะทำให้เข้าไปรับปัญหาผู้ที่อาศัยในเขตนั้นอยู่ สหประชาชาติได้จัดตั้งหน่วยงานบรรเทาทุกข์และจัดหางานให้แก่ผู้ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ใน ตะวันออกใกล้ (United Nations Reliefs and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East - UNRWA) โดยดำเนินงานมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๕๐ เพื่อแก้ปัญหาผู้ลี้ภัย ปาเลสไตน์ซึ่งเริ่มแรกมีจำนวน ๗๕๐,๐๐๐ คน ปัจจุบัน องค์กรนี้ก็ยังคงทำงานอยู่ แต่ด้วย ภาระหนักอึ้งมากขึ้นเพราะจำนวนผู้ลี้ภัยเพิ่มขึ้นเป็น ๕,๐๐๐,๐๐๐ คน ผู้ที่จะขอรับ ความช่วยเหลือได้ต้องลงทะเบียนกับหน่วยงานนี้ ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่เคยอาศัยอยู่ใน ดินแดนปาเลสไตน์ระหว่างเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๖ จนถึงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ และสูญเสียบ้านที่อยู่และปัจจัยในการดำรงชีพอันเนื่องมาจากความขัดแย้งระหว่าง ยิว-อาหรับใน ค.ศ. ๑๙๔๘ ตลอดจนผู้สืบเชื้อสายของบุคคลเหล่านั้น การดำเนินงาน ครอบคลุมนอกจากผู้ลี้ภัยในเขตปาเลสไตน์ส่วนที่อิสราเอลยึดครองแล้ว(เวสต์แบงก์และ ฉนวนกาซา) ยังมีค่ายผู้ลี้ภัยในเลบานอน จอร์แดน ซีเรียอีกด้วย

อุปสรรคอีกประการหนึ่งของฝ่ายปาเลสไตน์ซึ่งมีผลไม่น้อยต่อกระบวนการ

ผู้แทนองค์กรผู้ฝายและอดีตนายกรัฐมนตรีอังกฤษโทนี แบลร์ (ซ้ายสุด) หารือกัน
เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๒๐๑๑ หลังเกิดการโจมตีดินแดนทางตอนใต้ของอิสราเอล (www.un.org)

เจรจาสันติภาพระหว่างปาเลสไตน์กับอิสราเอลที่ประเทศอื่น ๆ ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่
คือ การที่ใน ค.ศ. ๒๐๐๗ กลุ่มปาเลสไตน์ฮามาส (Palestine Hamas) ในฉนวนกาซาได้
แยกตัวออกจากกลุ่มองค์กรปลดปล่อยปาเลสไตน์เดิมซึ่งปัจจุบันคือองค์กรแห่งชาติ
อิสราเอลที่จัดตั้งขึ้นจากการทำความตกลงออสโลครั้งที่ ๑ (Oslo I Accord) ใน ค.ศ.
๑๙๙๓ แม้ทั้งสองกลุ่มได้ทำความตกลงปรองดองกันใน ค.ศ. ๒๐๑๑ แต่ก็ไม่ได้มีผล
จริงจัง ความไม่กลมเกลียวกันในการดำเนินนโยบายของฝ่ายปาเลสไตน์ซึ่งเป็นที่ประจักษ์กัน
นอกจากจะทำให้ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์คุกรุ่นอยู่ตลอด ยังทำให้
ปาเลสไตน์วนเวียนอยู่กับชะตากรรมเดิม ๆ อย่างไม่รู้จบ

บรรณานุกรม

- Dowty, Alan. **Israel/Palestine**. Cambridge : Polity, 2005.
- Gerner, Deborah J. **One Land, Two Peoples : the Conflict over Palestine**. Boulder : Westview Press, 1991.
- Jacobs, Frank. **The Elephant in the Map Room**. Retrieved November 10, 2012. <<http://www.opinionator.blogs.nytimes.com./2012/08/07/the-elephant-in-the-map-room>>
- Palestinian leadership rejects Obama's appeal to delay UN recognition move**. Retrieved November 12, 2012. <<http://www.Guardian.co.uk>>
- Smith, Charles D. **Palestine and the Arab-Israeli Conflict**. 3rd edition. New York : St. Martin's Press, 1996.
- United Nations. **Prospects for Peace in the Middle East : An Israeli-Palestinian Dialogue**. New York : United Nations, 1991.
- _____ . **The Origins and Evolution of the Palestine Problem 1917 -1988**. New York : United Nations, 1990.
- _____ . **The Question of Palestine &**. New York : United Nations, 2001.

